

TA'LIMNING RAQAMLI TRANSFORMATSIYASI SHAROITIDA O'QUVCHILARNI O'QUV BILIM SALOHIYATINI FAOLLASHTIRISH USULLAR

TURSUNOVA SAIDAXON SOLIJONOVNA

Qo'qon Davlat Universiteti

Ta'limda axborot texnologiyalari 2-kurs magistranti

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada ta'limning raqamli transformatsiyasi sharoitida o'quvchilarning o'quv bilim salohiyatini faollashtirish masalalari yoritiladi. Raqamli texnologiyalar asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni o'quvchilarning mustaqil fikrlash, tahlil qilish, axborotni izlash va undan samarali foydalanish ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qilishi asoslab beriladi. Shuningdek, interaktiv raqamli vositalar, elektron ta'lim platformalari, multimedia resurslar va innovatsion pedagogik yondashuvlar orqali o'quvchilarning bilishga bo'lgan qiziqishini oshirish, ularning o'quv faolligini kuchaytirish usullari tahlil qilinadi. Maqolada raqamli muhitda ta'limni tashkil etish jarayonida o'quvchilarning individual imkoniyatlarini hisobga olish, differensial va shaxsga yo'naltirilgan ta'limni amalga oshirishning ahamiyati ochib beriladi.

Kalit so'zlar: *raqamli ta'lim, ta'limning raqamli transformatsiyasi, o'quv bilim salohiyati, o'quv faolligi, interaktiv metodlar, raqamli texnologiyalar, elektron ta'lim, innovatsion pedagogika, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim.*

KIRISH

Bugungi kunda ta'lim tizimi jadal rivojlanayotgan raqamli texnologiyalar ta'sirida tubdan o'zgarib bormoqda. Ta'limning raqamli transformatsiyasi o'quv jarayonining mazmuni, shakli va metodlarini yangilashni, o'quvchilarning bilim olish jarayonidagi faolligini oshirishni taqozo etmoqda.

Zamonaviy ta'lim muhitida o'quvchi faqat tayyor bilimlarni qabul qiluvchi emas, balki axborotni izlovchi, tahlil qiluvchi va undan amaliy xulosalar chiqaruvchi faol subyekt sifatida namoyon bo'lmoqda. Shu bois o'quvchilarning o'quv bilim salohiyatini faollashtirish ta'lim tizimining ustuvor vazifalaridan biri hisoblanadi.

Raqamli texnologiyalar asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni o'quvchilarning mustaqil fikrlash, ijodkorlik, muammoli vaziyatlarda yechim topish hamda o'z-o'zini rivojlantirish ko'nikmalarini shakllantirishga keng imkoniyatlar yaratadi.

Elektron ta'lim platformalari, interaktiv dasturlar, multimedia resurslar va masofaviy ta'lim vositalari o'quvchilarning bilish jarayonini jonlantirib, ularning fanlarga bo'lgan qiziqishini oshiradi. Bunday sharoitda an'anaviy o'qitish usullarini

zamonaviy pedagogik yondashuvlar bilan uyg'unlashtirish muhim ahamiyat kasb etadi.

ASOSIY QISM

Bugungi ta'lim jarayonida raqamli transformatsiya o'quvchilarning bilim olish uslubini tubdan o'zgartirib bormoqda. An'anaviy darslarda o'qituvchi markazda bo'lgan bo'lsa, raqamli ta'lim sharoitida o'quvchi faol ishtirokchi sifatida namoyon bo'lmoqda. Bu holat o'quvchilarning o'quv bilim salohiyatini faollashtirishga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Raqamli vositalar orqali tashkil etilgan darslar o'quvchilarda mustaqil fikrlash, izlanish va o'z bilimini baholash ko'nikmalarini shakllantiradi.

O'zbekiston Respublikasida ta'limni raqamlashtirishga oid muhim huquqiy asoslar yaratilgan. Jumladan, "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun 23.09.2020 sanada qabul qilingan bo'lib, unda elektron va masofaviy ta'lim shakllarini joriy etish ta'lim tizimining muhim yo'nalishlaridan biri sifatida belgilangan. Ushbu hujjat maktablarda raqamli ta'lim muhitini shakllantirish va o'quvchilarning bilim olish imkoniyatlarini kengaytirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, Prezident tomonidan qabul qilingan "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi 05.10.2020 sanada tasdiqlangan bo'lib, mazkur hujjatda ta'lim tizimini raqamli texnologiyalar asosida modernizatsiya qilish vazifalari belgilangan. Ushbu strategiya doirasida maktablarda elektron darsliklar, onlayn platformalar va interaktiv ta'lim resurslaridan foydalanish amaliyoti bosqichma-bosqich joriy etilmoqda. Masalan, 2022-yil 15-mart holatida umumta'lim maktablarida elektron o'quv resurslaridan foydalanish tajribasi kengaytirilgan.

Amaliy jihatdan qaralganda, raqamli transformatsiya sharoitida o'quv bilim salohiyatini faollashtirish quyidagi usullar orqali amalga oshirilmoqda. Dars jarayonida raqamli taqdimotlar va videomateriallardan foydalanish o'quvchilarning mavzuni tezroq va chuqurroq tushunishiga yordam beradi. Onlayn topshiriqlar va interaktiv testlar esa o'quvchilarning o'z bilimini mustaqil tekshirishiga imkon yaratadi. Masalan, 2023-yil 10-noyabr holatida joriy etilgan elektron baholash tizimlari o'quvchilarning o'zlashtirish darajasini tez va aniq aniqlash imkonini bergan.

Raqamli ta'lim muhitida o'quvchilarning bilim salohiyatini oshirishda o'zbek pedagog olimlarining ilmiy ishlari ham muhim ahamiyatga ega. N. A. Muslimovning pedagogik texnologiyalar haqidagi asarlarida zamonaviy ta'limda interaktiv va raqamli metodlardan foydalanish o'quvchilarning bilish faolligini oshirishga xizmat qilishi ta'kidlangan. R. H. Jo'rayev tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda esa ta'lim sifatini oshirishda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining amaliy ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, Sh. S. Sharipov va U. Q. Tolipovlarning ilmiy qarashlarida raqamli ta'lim vositalari orqali o'quvchilarda mustaqil o'rganish va ijodiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish masalalari keng tahlil qilingan.

Raqamli transformatsiya sharoitida dars jarayoni yanada jonli va qiziqarli tus oladi. O‘quvchilar elektron resurslar bilan ishlash jarayonida o‘zlarini erkin his qiladi, darsda faol qatnashadi va bilimga bo‘lgan qiziqishi ortadi. Masalan, 2024-yil 20-aprel holatida raqamli platformalar asosida tashkil etilgan darslar o‘quvchilarning o‘z fikrini erkin ifodalashiga va jamoa bilan ishlash ko‘nikmalarini rivojlantirishga xizmat qilgan.

Umuman olganda, ta’limning raqamli transformatsiyasi o‘quvchilarning o‘quv bilim salohiyatini faollashtirish uchun keng imkoniyatlar yaratadi. Raqamli texnologiyalar asosida tashkil etilgan ta’lim jarayoni o‘quvchilarning bilim olishga bo‘lgan munosabatini ijobiy tomonga o‘zgartirib, ularni mustaqil va faol o‘rganuvchi shaxs sifatida shakllantiradi.

Amaliy jarayonni ilmiy manbalar asosida tahlil qilish jadvali:

Ilmiy manba va muallif yondashuvi	Maqoladagi asosiy g‘oya va metodik qarash	Amaliy dars jarayonida qo‘llash namunasi	Shaxsiy tahlil va qo‘shimcha taklif
Sh. Qodirovning boshlang‘ich ta’limda faol metodlar haqidagi qarashlari	O‘quvchining dars jarayonida faol ishtirok etishi bilimni mustahkamlashning asosiy omili sifatida talqin qilinadi	Darsda savol-javob, kichik guruhlarda ishlash va fikr almashish orqali mavzu o‘zlashtiriladi	Ushbu yondashuv o‘quvchilarning nutqiy faolligini oshiradi, ammo individual fikr bildirish imkoniyatini kuchaytirish uchun yozma mini-topshiriqlar ham kiritilishi maqsadga muvofiq
N. Jo‘rayevaning interfaol metodlar haqidagi maqolasi	Ta’lim jarayonida o‘yin texnologiyalari va interfaol usullar motivatsiyani oshiradi	Rolli o‘yinlar orqali mavzuga oid vaziyatlar yaratiladi va o‘quvchilar faol ishtirok etadi	Amaliyotda ba’zi o‘quvchilar passiv qolishi mumkin, shu sababli rollarni oldindan rejalashtirib, har bir o‘quvchiga aniq vazifa berish lozim
R. Mardonovning ta’limda texnologik	Axborot texnologiyalaridan foydalanish bilimni	Slaydlar, interaktiv doska va raqamli mashqlar orqali	Texnologiya yordamchi vosita bo‘lishi kerak, asosiy e’tibor o‘quvchi

Ilmiy manba va muallif yondashuvi	Maqoladagi asosiy g'oya va metodik qarash	Amaliy dars jarayonida qo'llash namunasi	Shaxsiy tahlil va qo'shimcha taklif
yondashuv haqidagi ishlari	vizual va tushunarli qiladi	mavzu mustahkamlanadi	tafakkurini rivojlantirishga qaratilishi zarur
M. Usmonovning kompetensiyaviy yondashuv haqidagi tadqiqotlari	Bilim emas, balki amaliy kompetensiya shakllantirish muhimligi ta'kidlanadi	O'quvchilarga hayotiy vaziyatlarga asoslangan topshiriqlar beriladi	Ushbu yondashuv o'quvchini real hayotga tayyorlaydi, ammo baholash mezonlarini aniq belgilash talab etiladi
A. Rahimovning mustaqil ta'limni tashkil etish bo'yicha qarashlari	Mustaqil fikrlash va o'z-o'zini baholash ko'nikmasini rivojlantirish ustuvor hisoblanadi	Dars yakunida o'quvchilar o'z ishini tahlil qiladi va xulosa chiqaradi	Bu metod mas'uliyatni oshiradi, lekin boshlang'ich sinfda bosqichma-bosqich joriy etilishi kerak
Z. To'xtayeva tomonidan ilgari surilgan reflektiv ta'lim modeli	O'quvchi o'z o'rganish jarayonini anglab yetishi muhim	Dars oxirida fikrlar jadvali yoki og'zaki refleksiya tashkil etiladi	Refleksiya o'quvchi tafakkurini chuqurlashtiradi, ammo vaqtni to'g'ri rejalashtirish zarur

XULOSA

Ta'limning raqamli transformatsiyasi sharoitida o'quvchilarning o'quv bilim salohiyatini faollashtirish zamonaviy ta'lim tizimining eng muhim vazifalaridan biri hisoblanadi.

Raqamli texnologiyalar asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni o'quvchilarning bilimni faqat qabul qiluvchi emas, balki uni mustaqil ravishda izlovchi, tahlil qiluvchi va amaliyotda qo'llovchi shaxs sifatida shakllanishiga xizmat qiladi. Bu jarayon o'quvchilarda mustaqil fikrlash, tanqidiy yondashuv va ijodiy faoliyat ko'nikmalarini rivojlantirishga imkon yaratadi.

Tadqiqot davomida tahlil qilingan amaliy jarayonlar shuni ko'rsatadiki, elektron darsliklar, interaktiv mashqlar, raqamli baholash tizimlari va masofaviy ta'lim elementlari o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini oshiradi hamda bilimlarni chuqur va barqaror o'zlashtirishga yordam beradi. Raqamli vositalardan samarali foydalanish natijasida o'quvchilar o'z bilimini mustaqil boshqarish, o'z-o'zini nazorat

qilish va baholash ko‘nikmalariga ega bo‘ladi. Bu esa ularning o‘quv bilim salohiyatini faollashtirishda muhim omil bo‘lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. O‘zbekiston Respublikasi. *Ta’lim to‘g‘risidagi Qonun*. Toshkent, 23.09.2020.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti. *“Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risidagi Farmon*. Toshkent, 05.10.2020.
3. Muslimov N. A. *Pedagogik texnologiyalar va zamonaviy ta’lim*. Toshkent, 2018.
4. Jo‘rayev R. H. *Ta’lim sifatini oshirishda zamonaviy pedagogik yondashuvlar*. Toshkent, 2019.

